

مرجعیت عملی قرآن و اسوه قرار گرفتن پیامبر(ص): شرط شکوفایی تمدن قرآنی

تمدن قرآنی زمانی می‌تواند گسترش یافته و شکوفا شود که به ویژگی‌های تمدن‌ساز قرآن و اصول و چارچوب‌هایی که از سوی آن بیان می‌شود، بیشتر توجه کنیم و مرجعیت عملی قرآن را طبق اسوهای که از پیامبر(ص) به‌جا مانده است، در زندگی خود به منصفه ظهور برسانیم.

تمدن قرآنی زمانی می‌تواند گسترش یافته و شکوفا شود که به ویژگی‌های تمدن‌ساز قرآن و اصول و چارچوب‌هایی که از سوی آن بیان می‌شود، بیشتر توجه کنیم و مرجعیت عملی قرآن را طبق اسوهای که از پیامبر(ص) به‌جا مانده است، در زندگی خود به منصفه ظهور برسانیم.

حجت‌الاسلام و المسلمین سیدرضا مؤدب، عضو هیئت علمی دانشگاه قم در گفت‌وگو با خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا)، درباره قرآن و تمدن اسلامی، با اشاره به این‌که تمدن اسلامی تمدنی است که از زمان ظهور اسلام به منصفه ظهور رسیده و به صورت پیوسته وجود داشته است، عنوان کرد: نمی‌توان تمدن اسلامی را محدود به دوره خاصی دانست و از زمان ظهور این تمدن هیچ زمان نبوده است که تمدن اسلامی وجود نداشته باشد و هر چند در دوره‌هایی با آسیب‌هایی نیز مواجه بوده است، اما از سوی دیگر در برخی دوره‌ها، مانند دوران انقلاب اسلامی، شکوفایی قابل توجهی یافته است.

مؤدب تمدن اسلامی را برخاسته از اسوه بودن پیامبر(ص) و مرجعیت قرآن دانست و بیان کرد: پیامبر اسلام(ص) قرآن مجید را به عنوان بزرگترین هدیه آسمانی و هدیه الهی و مرجع هدایت برای بشر آورد و قرآن نیز خود را کتاب هدایت و رشد و تعالی بشر و پیامبر اکرم(ص) را به عنوان اسوه نیکو برای بشر معرفی می‌کند؛ پیامبری که برخاست و با انذار و تبشیر، اجتماع خود را اصلاح و تمدن اسلامی را ایجاد کرد و تحولی عمیق را در تاریخ بشریت رقم زد.

مؤدب:

یکی از نکات مورد تأکید در قرآن توجه به اصول اخلاقی و تربیتی و بخشیدن جایگاهی مهم به آن‌ها در زندگی بشر است و اصولاً همین دستورات اخلاقی است که تمدن اسلامی را از طریق تحت تأثیر قرار دادن فطرت اخلاقی ایجاد کرده است

وی با اشاره به برخی ویژگی‌های اصلی قرآن که در شکل‌دهی به تمدن اسلامی مؤثر بوده است، عنوان کرد: قرآن کتابی فرازمانی و فرامکانی است که دارای نظام ظاهر و باطن است. قرآن بر پیامبر(ص) نازل شد، اما برای همگان آمده است و اگر چه مفسرین آن معصومین(ع) هستند، اما عقلانیت و معارف بیان شده در آن، با توجه به فطری بودنش، برای دیگران نیز قابل فهم است.

رئیس انجمن قرآن‌پژوهی حوزه علمیه افزود: بنابراین دستورات قرآن به عنوان کتابی مرجع، محدود به دوره خاصی نیست و گرچه ممکن است که برخی از آیات آن، شأن نزول خاص داشته باشند، اما فقط برای آن شأن خاص نازل نشده‌اند، بلکه بنا به قواعد علمی قابل تعمیم هستند.

مؤدب با اشاره به این مطلب که بخش عمده‌ای از خطاب‌های قرآن با عبارت «یا ایها الناس»؛ آمده است، این نکته را یکی از شواهد فرازمانی و فرامکانی و فرادوره‌ای بودن قرآن دانست و بیان کرد: قرآن فراتر از اشخاص و دوره‌ها است و بر اساس فطرت بشری نازل شده و فطرت بشری نیز با گذشت زمان و تغییرات جغرافیایی تغییر نمی‌کند. همه ما انسان و مخلوق خدا هستیم و دستورات قرآن برای زندگی ما کاملاً سازگار است.

وی با اشاره به توجهی که در آیات شریفه قرآن به علم و دانش و کتاب و قلم شده است، این توجه را نیز یکی از اصول تمدن‌ساز قرآن دانست و عنوان کرد: این اهتمام تا جایی است که همان‌گونه که می‌دانیم اولین آیات نازل شده قرآن بر پیامبر گرامی اسلام(ص) به خواندن و کسب دانش و معرفت دستور داده و در جای جای قرآن نیز دستور به اندیشیدن و تفکر و تعقل نمایان است. خود قرآن نیز خود را «ام‌الکتاب»؛ و «کتاب مبین»؛ خوانده است و همگان شاهدند که از دامن حکمت‌آموز آن هزاران کتاب و کتابخانه متولد شده است.

مؤدب در اشاره به دیگر مؤلفه‌های تمدن‌ساز قرآن، ضمن اشاره به عقلانیت معارف دینی، توصیه‌های قرآن به تعقل و تفکر را نیز در جهت هشیار کردن آدمیان نسبت به نعمت بزرگ عقل و خرد دانست و عنوان کرد: ما گاهی از نعمت عقل به خوبی استفاده نمی‌کنیم،

اما همچنان که می‌دانیم برای شکوفایی تمدن اسلامی، آن چنان که در مکتب اهل بیت (ع) مطرح است، عقلانیت و اعتدال امور بسیار مهمی هستند و اگر عقلانیت در زندگی هر کسی حاکم باشد از افراط و تفریط دوری می‌کند و همان راه اعتدال و راه وسطی را پیش می‌گیرد.

مؤدب:

نمی‌توان تمدن اسلامی را محدود به دوره خاصی دانست و از زمان ظهور این تمدن هیچ زمان نبوده است که تمدن اسلامی وجود نداشته باشد و هر چند در دوره‌هایی با آسیب‌هایی نیز مواجه بوده است اما از سوی دیگر در برخی دوره‌ها، مانند دوران انقلاب اسلامی، شکوفایی قابل توجهی یافته است

عضو هیئت علمی دانشگاه قم همچنین با اشاره به جایگاه مهم امور اخلاقی در تمدن اسلامی و قرآنی و با اشاره به وجود نظامی تربیتی در قرآن گفت: قرآن خود را کتاب هدایت معرفی می‌کند و اساساً اولین چیزی که در مورد قرآن باید مد نظر قرار گیرد، مرجعیت دادن به آن در عمل است. ما اگر معتقدیم که قرآن کتابی است برای هدایت بشر، که به گفته خود آن برای راحتی و «بشر، و نه «عسر؛ او، آمده است، باید به جوانب مختلف آن توجه هر چه بیشتر کنیم.

وی افزود: یکی از نکات مورد تأکید در قرآن توجه به اصول اخلاقی و تربیتی و بخشیدن جایگاهی مهم به آن‌ها در زندگی بشر است و اصولاً همین دستورات اخلاقی است که تمدن اسلامی را از طریق تحت تأثیر قرار دادن فطرت اخلاقی ایجاد کرده است؛ دستوراتی که ناظر به دوری از دروغ، غیبت، تهمت و ... و توجه به امور اخلاقی مانند راستی و صداقت، امانتداری و احترام به حقوق دیگران است.

مؤدب افزود: قرآن در همه زمینه‌های عبادی، اجتماعی، خانوادگی، اقتصادی و تربیتی تعالیم گسترده‌ای را به بشر ارائه کرده است، این تعالیم نه تعالیمی از سوی پیامبر (ص) بلکه تعالیمی از سوی خداست و تمدنی را ایجاد کرده است که توسط پیامبر (ص) و بر محور همین هدایت‌گری الهی قرآن پدید آمده است.

رئیس انجمن قرآن‌پژوهی حوزه علمیه با بیان این که تمدن قرآنی زمانی می‌تواند گسترش یافته و شکوفا شود که ما در عمل به دستورات دینی جدی و کوشا باشیم، اظهار کرد: برای ارتقای این تمدن ما باید از آداب مقدماتی نظیر صرف خواندن و استخاره و تبرک و خوشنویسی و ... فراتر برویم و به ویژگی‌هایی که برای قرآن عنوان شد و اصول و چارچوب‌هایی که از سوی آن بیان می‌شود بیشتر توجه کنیم و مرجعیت عملی قرآن را طبق اسوه‌ای که از پیامبر (ص) برای ما مانده است، در زندگی خود به منصف ظهور برسانیم.

وی در پایان نیز با اشاره به در جریان افتادن معارف اسلامی در ایران پس از انقلاب اسلامی، گفت: حقیقتاً انقلاب اسلامی ایران به رهبری حضرت امام خمینی (ره)، يك نقطه عطف و تحول مهم در تمدن‌های اسلامی از صدر اسلام تاکنون است، چرا که می‌بینیم که معارف اسلامی و دینی پس از به جریان افتادن در ایران اکنون به کشورهای دیگر انتقال پیدا کرده است و در واقع انقلاب اسلامی پایگاه خود را در خیلی از کشورهای به ویژه مسلمان ایجاد کرده است و به نظر می‌رسد که بخش زیادی از اتفاقاتی که در دنیا در حال روی دادن است و متأثر از انقلاب اسلامی و تحول تمدنی آن است که امیدواریم عمل ما به آیات شریفه قرآن تداوم‌بخش این نقطه عطف برای فراهم ساختن زمینه ظهور حضرت مهدی (عج) باشد.